

KX.01/16-20: Khẳng định vai trò quan trọng trong nghiên cứu khoa học xã hội và nhân văn phục vụ phát triển kinh tế - xã hội

Ngày 19/10/2021, Bộ Khoa học và Công nghệ (KH&CN) đã tổ chức Hội nghị tổng kết, đánh giá những kết quả đạt được của Chương trình KH&CN trọng điểm cấp quốc gia giai đoạn 2016-2020: “Nghiên cứu những vấn đề trọng yếu về khoa học xã hội và nhân văn phục vụ phát triển kinh tế - xã hội”, mã số KX.01/16-20. Theo đánh giá của các đại biểu tham dự Hội nghị, Chương trình đã đáp ứng tốt các yêu cầu đề ra, khẳng định vai trò quan trọng của khoa học xã hội và nhân văn trong việc cung cấp luận cứ khoa học mang tính dẫn dắt, phục vụ phát triển kinh tế - xã hội, văn hóa và con người Việt Nam trong bối cảnh hội nhập.

Nhiều nhiệm vụ vượt chỉ tiêu

Chương trình KX.01/16-20 được xây dựng nhằm các mục tiêu: (i) Cung cấp luận cứ khoa học về những vấn đề trọng yếu thuộc lĩnh vực khoa học xã hội và nhân văn đáp ứng yêu cầu của thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế; (ii) Đề xuất chính sách và giải pháp nâng cao hiệu quả tổ chức, quản lý, phát triển kinh tế - xã hội vì mục tiêu phát triển bền vững ở Việt Nam; (iii) Xây dựng cơ sở dữ liệu về khoa học xã hội và nhân văn phục vụ công tác hoạch định và thực thi chính sách vì mục tiêu phát triển kinh tế - xã hội ở Việt Nam. Qua 5 năm thực hiện, Chương trình đã thu hút được sự tham gia và phát huy trí tuệ của đông đảo cá nhân, tổ chức KH&CN ở trong và ngoài nước. Cụ thể là có gần 1.000 người tham gia thực hiện các đề tài ở các vai trò khác nhau; hơn 300 tổ chức tham gia phối hợp thực hiện; 30 chuyên gia nước ngoài tham gia hợp tác nghiên cứu; hơn 200 nghiên cứu sinh, học viên cao học cùng số lượng lớn sinh viên tham gia vào các hoạt động nghiên cứu của Chương trình.

52 đề tài trong Chương trình đã đạt được nhiều kết quả đáng ghi nhận, cho ra đời các sản phẩm ứng dụng, phục vụ việc xây dựng và hoàn thiện chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách của Nhà nước cũng như các

công bố trong nước và quốc tế, góp phần đào tạo hàng trăm nghiên cứu sinh, học viên cao học theo các hướng nghiên cứu, đồng thời giúp nâng cao năng lực nghiên cứu cho hàng nghìn cán bộ trên cả nước. Các chỉ tiêu đều đã được hoàn thành, nhiều chỉ tiêu vượt mức so với kế hoạch đề ra, cụ thể như sau: 1) Mức độ hoàn thành chỉ tiêu về ứng dụng vào thực tiễn: 40% đề tài nghiên cứu có kết quả đóng góp trực tiếp, cung cấp các luận cứ khoa học cho việc hoạch định đường lối, chính sách của Đảng và Nhà nước - vượt mức so với chỉ tiêu đề ra; 80% đề tài có kết quả góp phần giải quyết những vấn đề của thực tiễn, đổi mới và hoàn thiện cơ chế quản lý, chính sách ở bộ, ngành, địa phương - đạt 100% so với chỉ tiêu đề ra; 100% số đề tài có kết quả cung cấp những luận giải cho việc nâng cao nhận thức lý luận và thực tiễn, góp phần phát triển khoa học xã hội và nhân văn - vượt mức so với chỉ tiêu đề ra; 2) Mức độ hoàn thành chỉ tiêu về sản phẩm khoa học của Chương trình: 100% đề tài có sách chuyên khảo, trong đó có đề tài có 2 sách chuyên khảo; 30% đề tài có công bố quốc tế; 400 bài báo từ kết quả nghiên cứu của các đề tài đã được công bố trên các tạp chí trong nước và quốc tế, trong đó có 22 bài báo quốc tế thuộc danh mục ISI, Scopus; 26 bài tham luận hội thảo khoa học quốc tế,

161 bài tham luận tại hội thảo khoa học quốc gia; 3) Về sản phẩm đào tạo của Chương trình: 100% đề tài tham gia đào tạo TS và ThS; góp phần đào tạo 100 TS và 153 ThS.

Kết quả chuyển giao

100% đề tài của Chương trình KX.01/16-20 đã tạo ra các sản phẩm khoa học đặc thù trong lĩnh vực khoa học xã hội và nhân văn, bao gồm các báo cáo tổng kết, bản kiến nghị hoàn thiện chính sách trong từng lĩnh vực, sách chuyên khảo, bài báo khoa học, cơ sở dữ liệu thu được thông qua các cuộc khảo sát, phỏng vấn sâu. Bên cạnh những sản phẩm nêu trên, một số đề tài còn có thêm sản phẩm dưới dạng bản đồ, mô hình, trang thông tin điện tử, đề án, điển hình như KX.01.52/16-20 đã xây dựng bản đồ du lịch nông nghiệp vùng Đồng bằng sông Cửu Long và các mô hình chuỗi sản phẩm du lịch nông nghiệp của vùng này, làm tài liệu cho các cơ quan quản lý du lịch trên địa bàn cũng như các doanh nghiệp du lịch có thể khai thác, phát triển du lịch. Kết quả của đề tài KX.01.17/16-20 là luận cứ quan trọng cho việc ra đời Viện Đổi mới sáng tạo (thuộc Trường Đại học Kinh tế TP Hồ Chí Minh), đã triển khai mạnh mẽ các hoạt động thúc đẩy đổi mới sáng tạo trong các lĩnh vực công nghệ thông tin, IoT, thương mại điện tử, nền tảng chia

sẽ (ứng dụng trong giáo dục), giáo dục STEM, sản xuất thương mại, Fintech, quảng cáo trực tuyến, du lịch... Đề tài KX.01.43/16-20 (xây dựng trang thông tin về hợp tác kinh tế giữa Việt Nam và Liên minh kinh tế Á - Âu) đã góp phần quảng bá các tiềm năng hợp tác kinh tế của Việt Nam với các nước thuộc Liên minh kinh tế Á - Âu, kết nối các đối tác có nhu cầu hợp tác. Đề tài KX.01.48/16-20 đã xây dựng bộ quy tắc ứng xử tại các không gian công cộng được Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội trình Thủ tướng Chính phủ khen thưởng nhân dịp tổng kết 10 năm thực hiện Đề án 32^{*} phát triển nghề công tác xã hội giai đoạn 2010-2020...

Toàn bộ các đề tài trong Chương trình đã và đang chuyển giao kết quả nghiên cứu cho các bộ, ban, ngành Trung ương. Các kết quả nghiên cứu đã được chất lọc, tổng hợp kịp thời và chuyển giao cho Tổ xây dựng Văn kiện Đại hội Đảng lần thứ XIII, góp phần xây dựng và hoàn thiện Văn kiện phục vụ Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ XIII. Bên cạnh việc chuyển giao và đóng góp trực tiếp cho công tác quản lý, hoạch định chính sách cấp Trung ương, nhiều kết quả nghiên cứu còn được chuyển giao cho các địa phương, doanh nghiệp. Điển hình là các đề xuất nhằm giải quyết vấn đề an ninh việc làm cho người lao động tại các khu công nghiệp, khu chế xuất đã được chuyển giao cho các ban quản lý khu công nghiệp, khu chế xuất, Sở Lao động - Thương binh và Xã hội các tỉnh Cần Thơ, Gia Lai, Đồng Nai, Bình Dương, Vĩnh Phúc, Bắc Giang, Hà Nam và Đà Nẵng; các vấn đề về phát triển du lịch nông nghiệp ở Đồng bằng sông Cửu Long đã được chuyển giao cho các tỉnh trong vùng; vấn đề thu hút khách du lịch Nga được chuyển giao cho Khánh Hòa...

^{*}Quyết định số 32/2010/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ ngày 25/3/2010 phê duyệt Đề án phát triển nghề công tác xã hội giai đoạn 2010-2020.

Thư trưởng Bộ KH&CN Trần Văn Tùng phát biểu tại Hội nghị.

Về tổ chức thực hiện Chương trình

Tại Hội nghị, đại diện Ban Chủ nhiệm Chương trình KX.01/16-20 cho biết, các chủ nhiệm đề tài và cơ quan chủ trì được tuyển chọn để thực hiện các nhiệm vụ thuộc Chương trình đều trải qua quá trình chọn lựa nghiêm túc, khách quan, minh bạch, đáp ứng các yêu cầu và tiêu chí theo đúng quy trình của Bộ KH&CN. Các chủ nhiệm đề tài là những chuyên gia có chuyên môn sâu về lĩnh vực nghiên cứu, các cơ quan chủ trì là những tổ chức có năng lực và phù hợp với lĩnh vực nghiên cứu của nhiệm vụ. Việc tổ chức thực hiện nghiên cứu khá bài bản, trách nhiệm. Công tác đôn đốc, kiểm tra của Ban Chủ nhiệm cùng các đơn vị quản lý chức năng được tổ chức kịp thời, giúp tháo gỡ khó khăn, vướng mắc trong quá trình thực hiện các đề tài. Các đề tài đều huy động được các chuyên gia cũng như các cơ quan quản lý chuyên ngành, địa phương phối hợp để đảm bảo tính thực tiễn cũng như thực thi của các giải pháp. Tuy nhiên, trong quá trình thực hiện, một số đề tài được ký và triển khai vào đợt cuối, do dịch Covid-19 nên gặp không ít khó khăn trong quá trình triển khai, đặc biệt là những khó khăn liên quan đến khảo sát trong và ngoài nước, hội nghị, hội thảo. Do đó, tiến độ đề tài bị ảnh hưởng. Ngoài ra, khi khảo sát thực tiễn tại địa phương, một số đề tài còn gặp khó khăn trong việc kết nối để thực hiện phỏng vấn sâu cũng như lấy số liệu thực tiễn cho việc nghiên cứu.

Mặc dù còn một số khó khăn trong quá trình phối hợp, triển khai, song các nhiệm vụ đều nỗ lực đạt được các mục tiêu đề ra, nhiều đề tài đạt được những kết quả vượt trội. Các sản phẩm khoa học tạo ra đều đã, đang và sẽ được ứng dụng trong việc hoạch định, thực

thi chính sách trong các lĩnh vực kinh tế, văn hóa, xã hội thông qua những giải pháp nhằm đổi mới sản phẩm, nâng cao sức cạnh tranh của doanh nghiệp, tạo thêm việc làm, tăng doanh thu, thay đổi mô hình tăng trưởng, giảm ô nhiễm môi trường, phát triển nền kinh tế xanh, nâng cao sức khỏe cho cộng đồng.

Phát biểu tại Hội nghị tổng kết Chương trình, Thư trưởng Bộ KH&CN Trần Văn Tùng đánh giá cao các kết quả mà Chương trình đã đạt được, đặc biệt là nhiều kết quả đã được sử dụng trong xây dựng và hoàn thiện Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng. Định hướng cho giai đoạn tới, Thư trưởng Trần Văn Tùng mong muốn các nhà khoa học đề xuất, xây dựng để hình thành nên bộ tiêu chí đánh giá tác động hiệu quả kinh tế - xã hội từ kết quả các nghiên cứu mang lại. Giai đoạn 2021-2025, Chương trình mới cũng sẽ được tái cấu trúc theo các lĩnh vực chuyên sâu giải quyết vấn đề trong 10 năm (chuyển đổi mô hình kinh tế, nghiên cứu hoàn thiện thể chế, nhận diện phát huy giá trị nguồn lực nhân văn, nghiên cứu vấn đề quốc tế). Một số định hướng nghiên cứu tích hợp các chương trình do bộ, ngành quản lý, các chương trình nghiên cứu theo vùng vào chương trình lớn về khoa học xã hội - nhân văn. Chương trình cũng sẽ tập trung nghiên cứu, đề xuất các giải pháp phục vụ hoạch định và thực thi các chính sách phát triển kinh tế, văn hóa, xã hội, con người đồng thời cung cấp những mô hình ứng dụng cho sản xuất, kinh doanh của doanh nghiệp dưới tác động của Cách mạng công nghiệp 4.0.

Vũ Văn Hưng